

DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-489-496

УДК 321.02

В. А. ЯВІР,

доктор політичних наук*

ORCID: 0000-0002-1854-5012

ПОЛІТИКО-ПРАВОВА СИСТЕМА: СТРУКТУРА, КОМПОНЕНТИ, ФУНКЦІЇ

Вперше на основі вивчення взаємодії політичної і правової систем здійснюється структурування політико-правової системи, обґрунтовується її структура, виокремлюються компоненти і функції. Політико-правова система – це методологічний інструментарій, покликаний полегшити вивчення та розуміння взаємозумовленості політики і права. Політична та правова системи раніше вивчалися окремо в межах двох наук – політології і правознавства. Обидві системи виявилися розділеними на теоретичному рівні, хоча на практиці є взаємозалежними.

Ключові слова: політико-правова система, право, політика, правова політологія.

Явир В. А. Политико-правовая система: структура, компоненты и функции

Впервые на основе изучения взаимодействия политической и правовой систем произведено структурирование политико-правовой системы, обоснована ее структура, выделены компоненты и функции. Политико-правовая система – это методологический инструментарий, предназначенный для того, чтобы облегчить изучение и понимание взаимообусловленности политики и права. Политическая и правовая системы ранее изучались разобщенно в пределах политологии и правоведения. Обе системы оказались разделенными на теоретическом уровне, хотя на практике они взаимосвязаны.

Ключевые слова: политико-правовая система, право, политика, правовая политология.

Yavir Vira. Politico-legal system: structure, components and functions

For the first time, based on the study of the interaction of political and legal systems, the politico-legal system is structured, its structure, components and functions are identified. The politico-legal system is a methodological tool designed to facilitate the study and understanding of the interdependence of policy and law. The politico-legal system previously have been studied separately within two sciences - political science and jurisprudence. Both systems turned out to be separated on a theoretical level, although in practice they are interconnected.

Key words: politico-legal system, law, politics, legal political science.

Вступ (актуальність теми). Поза межами правової політології структурування політико-правової системи шляхом об'єднання політичної і правової підсистем відсутнє. Політична та правова системи тривалий час вивчалися окремо в межах двох наук – політології і правознавства. Обидві системи виявилися розділеними на теоретичному рівні, хоча на практиці є взаємозалежними – постійно взаємодіють, перетинаються, взаємозумовлюють та впливають одна на одну¹. Ігнорування цього взаємозв'язку на науковому рівні негативно відбивається на якості та ефективності регулювання суспільних відносин. Успішне функціонування будь-якої країни як правової держави неможливе без гармонійного поєднання, узгодженої взаємодії політики і права в управлінні державою і суспільством. Право реалізується через політику, а політика формується на засадах права, справедливості.

*Yavir Vira, Doctor of Political Sciences

© В. А. Явир, 2021

Постановка проблеми. Структурування політико-правової системи неможливе без розуміння політичної та правової систем у їх взаємодії. Політична і правова системи є різновидами соціальних систем, частинами суспільної системи, які взаємодіють з іншими системами. Суспільство (суспільну систему) розглядають як макросистему, яка містить низку підсистем (економічну, правову, політичну, екологічну та ін.). У межах холізму (філософії та методології цілісності) суспільство розглядається як цілісний, єдиний феномен, що складається із взаємопов'язаних і взаємозалежних складових, серед яких – право і політика. Будь-яка з перелічених соціальних систем, у тому числі політико-правова, є складним, організованим, цілісним конструктором, упорядкованим і пов'язаним сукупністю взаємодетермінованих зв'язків між його елементами-складовими і потребує детального вивчення.

Відтак **метою дослідження** є структурування політико-правової системи та виокремлення її компонентів, з'ясування функцій.

Огляд літератури. Окремо взяті політична та правова системи в межах політичної та правової наук характеризуються надзвичайно високим рівнем розробки, починаючи з середини ХХ ст. Політична і правова системи – це методологічний інструментарій, уявний конструкт, покликаний полегшити вивчення та розуміння феноменів політики і права, який необхідно простежувати в реальності. Натомість політико-правова система лише побіжно згадується в працях кількох українських вчених, зокрема А. Білоуса², О. Безрукової, Г. Давлетової, Н. Резанової, В. Орлянського³. Попри те, що навіть цілі праці фігурують під назвою «політико-правова система», вони не містять теорії політико-правової системи як такої, зосереджуючись на описі реалій функціонування політико-правових систем – України або інших держав. Це вказує на цілу низку невіршених проблем з цієї тематики та насамперед на необхідність напрацювання теорії політико-правової системи.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в межах правової політології стрижневим визнається системний підхід до вивчення політики і права, дослідження цих соціальних феноменів неможливе без аналізу взаємодії політичної і правової систем. Основними ознаками як політичної, так і правової підсистем є: органічний взаємозв'язок між складовими всередині системи; внутрішня взаємодія всіх її елементів; ієрархічність складових системи; утворення складовими певної цілісності, що і дає підстави виокремлювати політичну і правову підсистеми; здатність взаємодіяти з іншими системами та бути складовими системи вищого рівня (політико-правової системи); прагнення до самозбереження, стабільності та водночас еволюція, розвиток системи; закритість чи відкритість до інкорпорації нових елементів на певних етапах розвитку.

У науці зустрічається амбівалентне розуміння системного підходу: з одного боку, це аналіз існуючих систем, з іншого – створення, конструювання, синтез нових систем для досягнення наукових та практичних цілей. Для побудови політико-правової системи скористаємося інструментарієм системотехніки (англ. Systems Engineering) – напрямом науки, який охоплює планування, проектування, конструювання і функціонування (експлуатацію) складних систем, зокрема соціального характеру, з метою отримання найбільшого соціального ефекту. Системотехніка використовує як кількісні, так і якісні оцінки; для реалізації поставлених завдань послуговується низкою методів (аналіз, планування, управління та ін.), проте ос-

новним є моделювання. У випадку структурування політико-правової системи ефект полягає в тому, що саме в межах моделі політико-правової системи можливе комплексне розв'язання політико-правових проблем і соціальних питань політико-правового простору, з вирішенням яких не можуть впоратися окремо ні правознавство, ні політологія, без об'єднання науково-методологічних зусиль, розрізнено вивчаючи право та політику в межах правової та політичної систем відповідно.

Системотехніка інтегрує окремі галузі знань у єдиний комплекс знань – політології та правознавства у правовій політології. Концепція системотехніки полягає в розгляді реальних (що існують) або уявних (що створюються) складних систем за допомогою спрощених моделей, що відображають найбільш важливі грані складної системи, і в дослідженні таких моделей. Головне завдання зводиться до виявлення та аналізу складності політико-правової системи, обґрунтування додаткових (нових) зв'язків політичних і правових явищ, які при розгляді крізь призму цієї складної системи мають забезпечити керованість нової політико-правової системи при збереженні сфер самостійності політики і права, що в цілому повинно сприяти підвищенню ефективності політико-правової системи порівняно з політичною та правовою системами. Нові зв'язки системи мають посилити її сприятливі й послабити несприятливі тенденції поведінки і розвитку, зберігши і зміцнивши при цьому її цілеспрямованість. У межах політико-правової системи це дасть змогу виявляти та розв'язувати проблеми та питання, вирішення яких сприятиме оптимізації, підвищенню ефективності політико-правових процесів у державі, вдосконаленню законодавства, забезпеченню стабільності державотворення, розвитку політико-правової практики, успішній реалізації реформ у політико-правовій сфері держави.

Підвищення якості та ефективності політико-правової системи порівняно з правовою та політичною підсистемами відбувається за рахунок ефекту синергії. Цей ефект проявляється в тому, що результат функціонування цієї системи в цілому вищий, ніж сума результатів функціонування окремих елементів (політики і права). Політико-правова система належить до складних систем, що характеризуються великою кількістю елементів та взаємозв'язків між ними. Складність політико-правової системи визначається видом взаємозв'язків основних елементів підсистем – політики і права, властивостями цілеспрямованості, цілісності (сутність зв'язаного простору), подільності, ієрархічності, багатоаспектності. Останнім часом у багатьох галузях науки більш важливе місце посідають проблеми вивчення організації та функціонування складних об'єктів – систем, які еволюціонують, розвиваються, межі й склад яких не очевидні й потребують спеціального дослідження в кожному окремому випадку⁴, як із політико-правовою системою.

Дослідження таких багаторівневих, ієрархічних і взаємопов'язаних феноменів, зв'язок між якими ігнорувався впродовж тривалого часу, вимагає розгляду цих об'єктів як складних систем. Потреба в інтеграції правового та політичного знання з метою осмислення співвідношення політики і права для пошуку оптимальних шляхів їх взаємодії у конкретній країні, підвищення їх ефективності в управлінні та регулюванні суспільних відносин назріла вже давно, однак її реалізації на теоретико-науковому рівні перешкождала виразна спеціалізація політичної і правової наук. Внаслідок глибокої диференціації та вузької спеціалізації політичної і правової сфер у науці поступово було втрачено розуміння єдності політики і права, а політична і правова системи розглядалися окремо, не об'єднуючись у

надсистему вищого рівня. Надсистемою вважається та, в якій певна система є підсистемою, складовою надсистеми, системою нижчого рівня. В досліджуваному випадку надсистема – це політико-правова система. Підсистемою (політичною або правовою) вважається частина, складова системи вищого рівня (надсистеми), яка має властивості системи.

Політико-правова система – це складна надсистема, в якій взаємодіють політична і правова системи. Це багаторівнева, комплексна, взаємопов'язана сукупність взаємодій і взаємозв'язків політико-правових інститутів і правових засобів, покликаних регулювати політико-правові відносини, та політико-правових явищ, що виникають внаслідок цього регулювання, яка забезпечує стабільність і розвиток політико-правової сфери.

Дослідження взаємодії політики і права в межах політико-правової системи як методологічної моделі спрощує пошук точок дотику та взаємозв'язків між ними. Без звернення до цієї моделі взаємодія політики і права в межах держави нагадувала задачу трьох тіл в астрономії, яка досі не має вирішення⁵, позаяк визначити рух трьох тіл, що взаємодіють між собою, за законом тяжіння Ньютона неможливо. Вирішення зводилося до задачі двох тіл, як це і відбувалося в політології та правознавстві, які окремо встановлювали взаємозв'язок політики і держави, права і держави, але практично ніколи – комплексний взаємозв'язок всіх трьох об'єктів: політики, права і держави, над яким нині активно працює правова політологія. Політико-правова система об'єднує право і політику в постійній взаємодії, взаємозв'язку навколо основного політико-правового інституту – держави, яка є похідною політико-правової сфери і водночас її формує, задає напрям її розвитку. Раніше взаємовплив політики і права розглядався лише на практиці – в конкретних спорадичних випадках, але не комплексно в межах моделі єдиної політико-правової системи.

Структура політико-правової системи характеризує її внутрішню організацію, порядок і побудову. Це сукупність елементів політичної й правової систем і співвідношення (зв'язки) між ними. Структура характеризує рівень організації будь-якої системи, стійку впорядкованість її елементів і зв'язків. Структура як внутрішня організація системи, відображення її внутрішнього змісту проявляється в упорядкованості взаємозв'язків її частин. Функціонування політико-правової системи задається саме її структурою, яка повністю визначає спосіб функціонування.

Політико-правова система – це об'єктивно, історично зумовлений феномен, який містить взаємозв'язані, взаємозумовлені компоненти, що взаємодіють між собою. Саме встановлення взаємозв'язку між елементами політичної і правової систем дає підстави виокремити цілу низку нових політико-правових феноменів та явищ, які з огляду на таку взаємозумовленість не повинні розглядатися як суто правові або суто політичні явища. З урахуванням вищезгаданої взаємодії політичної і правової складових вони вже демонструють нову якість.

Структуру політико-правової системи формують такі основні компоненти. *Політико-правові відносини* – взаємини суб'єктів політики і суб'єктів права, які виникають і здійснюються на основі норм права і політичних норм, учасники яких взаємопов'язані суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, зокрема з приводу здобуття та здійснення влади. Політико-правова система є матрицею безперервного процесу продукування та відтворення політико-правових відносин, що виникають з приводу задоволення тих чи інших суспільних інтересів.

Політико-правова організація – сукупність політико-правових інститутів, які формують, задають розвиток політико-правової сфери суспільства, відтворюють її – суб'єкти політики і суб'єкти права (індивідуальні та колективні), зокрема: держава, політичні партії, політичні рухи, групи політичних інтересів, інститути права, що утворюють нормативну складову, правові установи, що забезпечують організаційну складову – здійснюють правову політику держави та правозастосовну практику.

Політичні, правові норми та принципи – сукупність норм та принципів, що регулюють політико-правові відносини, впливають на політико-правову поведінку та свідомість людини відповідно до цілей і завдань політико-правової системи. *Політико-правова свідомість* – сукупність політико-правових поглядів, ідей, концепцій, які набувають відображення у політико-правових документах, програмах партій, у політичних рішеннях і правових нормах. Це форма суспільної свідомості, яка відображає ставлення соціальних суб'єктів до політики та права, а також політико-правових явищ.

Політико-правова культура – сукупність стійких уявлень про різні аспекти політико-правового життя, цінностей, сформованих у сфері політики і права, що стосуються політичної і правової реальності певного суспільства та рівень опанування політико-правовими процесами. Політико-правова культура охоплює рівень знань і уявлень про політику та право, емоційне ставлення до цих явищ, особливостей їх взаємозв'язку та взаємодії, що мотивує політико-правову поведінку. Послугує в собі ідеали, цінності та політико-правову практику.

Правова політика – політика держави, заснована на праві. У вузькому розумінні правова політика означає державну політику в правовій сфері суспільного життя, метою якої є побудова громадянського суспільства і правової держави. Це особлива форма державної політики, засіб юридичної легітимації, закріплення і здійснення політичного курсу країни, реформування різних галузей суспільного життя⁶. Правова політика спрямована на створення ефективного механізму правового регулювання суспільних відносин, найбільш повне забезпечення прав і свобод людини та громадянина, зміцнення дисципліни, законності й правопорядку, формування політико-правової свідомості та політико-правової культури населення. Це безперервний процес формування і здійснення за допомогою правових засобів, заснованих на праві ідей, принципів, програм, заходів щодо реалізації державної влади у різних сферах суспільства. Правова політика за своєю суттю є концентрованим вираженням взаємодії, поєднання політики і права у регулюванні, управлінні державою та суспільними відносинами. Позаяк будь-яка неправова політика втрачає легітимність.

Вищезгадані компоненти не вичерпують перелік політико-правових явищ політико-правової системи, який може бути доповнений, оскільки політико-правова система не є статичною, а перебуває в постійному русі, розвитку, ускладнюється, що позначається на політико-правових процесах. Окреслені вище компоненти у структурі політико-правової системи суспільства завжди присутні і є основою політико-правової системи суспільства.

У політико-правовій, як і у всіх складних системах, структура відображає не всі елементи та зв'язки між ними, а лише найістотніші, що мало змінюються при звичайному функціонуванні системи й забезпечують існування системи та її основних властивостей. Політико-правова система – це система, яка постійно

розвивається, безперервно вдосконалюється, трансформується та змінюється в процесі історичного розвитку під дією внутрішніх та зовнішніх чинників.

Структура і функціонування політико-правової системи суспільства підпорядковані її призначенню. Основні напрями діяльності політико-правової системи у своїй сукупності задають її функції, які визначають структуру та процес дії системи, – *інтегративна, регулятивно-управлінська, охоронна і комунікативна*⁷.

Політико-правова система здійснює *інтеграцію* всіх елементів суспільства навколо єдиних соціально-політичних цілей і цінностей, наприклад, побудови демократичної, соціальної, правової держави. Для забезпечення цілісності та єдності суспільства, стабільності й розвитку політико-правової системи вона, враховуючи інтереси всіх учасників суспільного життя, створює умови для оптимального їх узгодження, координуючи зусилля всіх суб'єктів та політико-правових інститутів. У такий спосіб політико-правова система покликана інтегрувати різноманітні суспільні інтереси і забезпечувати цілісність і єдність суспільства, його мобілізацію на досягнення суспільно важливої мети. Інтегративна функція забезпечує об'єднання всіх політико-правових інститутів системи в єдине ціле, їх взаємодію з іншими соціальними інститутами, що і сприяє цілісності соціуму. Взаємодією з іншими соціальними системами політико-правова система сприяє досягненню національної і соціальної злагоди та забезпечення інтересів людини і всього суспільства. У цьому набуває відображення її функція політико-правової інтеграції суспільства. Роль цієї функції постійно зростає в умовах трансформації суспільства, поєднання розвитку демократії з зовнішньополітичної інтеграцією.

Важливе значення має *регулятивно-управлінська* функція політико-правової системи, що пов'язана з упорядкуванням і регламентацією політико-правової поведінки та політико-правових відносин, управлінням суспільством, утвердженням таких способів поведінки і діяльності індивідів, суб'єктів політики і суб'єктів права, форм їхніх взаємовідносин, які забезпечували б дотримання спільних інтересів і стабільність суспільних відносин. Здійснюється на основі політичних і правових норм, принципів, що регулюють політико-правові відносини між суб'єктами права і суб'єктами політики, впроваджують ідеали і цінності, стимули і мотиви політико-правової поведінки, сприяють вирішенню конфліктів та досягненню злагоди. Регулятивно-управлінська функція політико-правової системи набуває відображення у формуванні нормативної основи та особливої підсистеми політичних норм, імплементації їх положень у політико-правову поведінку. Безпосередньо управлінська діяльність здійснюється як спеціалізованими державними органами, установами й посадовими особами, так і недержавними політичними інститутами. Реалізація цієї функції передбачає не лише вплив, а й моделювання політико-правових відносин у процесі управління суспільством. Щодо суспільства політико-правова система є регулятивною, управлінською і водночас контрольною.

Охоронна функція політико-правової системи полягає в охороні загальнознаючих, соціально важливих політичних, економічних, культурних, національних, особистих та інших відносин, витісненні деструктивних явищ із суспільних відносин. Охоронна функція здійснюється за допомогою таких правових засобів, як встановлення заборони на дії, що порушують права громадян, громадських організацій, держави, встановлення санкцій, профілактика протиправних дій. Однак охоронна функція політико-правової системи розглядається в найширшому розу-

мінні, до неї належить також легітимізація, під якою розуміють приведення політико-правової реальності у відповідність до офіційних політичних і правових норм.

Комунікативна функція політико-правової системи означає забезпечення комунікації між усіма її компонентами. Комунікативна функція забезпечує одержання учасниками політико-правових відносин необхідної для адекватної діяльності в системі інформації. Щодо інших функцій політико-правової системи висловлюються надто різні точки зору щодо кількості та змісту цих функцій, що зрештою зумовлюється масштабністю і багатоаспектністю політико-правової системи.

Висновки. Вивчення структури, компонентів, функцій політико-правової системи дає змогу зрозуміти її сутність, що проявляється у взаємодії права і політики, особливостях впливу на суспільство, взаємозв'язку з внутрішнім і зовнішнім середовищем. Політико-правова система – це методологічний інструментарій, покликаний полегшити вивчення та розуміння взаємозумовленості політики і права. Перспективи подальших розвідок у заданому напрямі невичерпні, позаяк теорія політико-правової системи тільки починає формуватися в межах міждисциплінарної науки – правової політології.

1.Правова політологія: проблеми концептуалізації та інституціоналізації: монографія. Київ: Ін-т держави і права імені В.М.Корецького НАН України, 2019. С.5. 2.Білоус А. Політико-правові системи: світ і Україна: навч. посібн. Київ: Асоціація молодих українських політологів і політиків, 1997. 200 с. 3.Політико-правова система України: курс лекцій: навч. посібн. / за заг. ред. В.М.Кириченка. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 204 с. 4.Панчишин А.В. Держава та політична система суспільства: деякі аспекти співвідношення. *Держава і право*. 2011. Вип. № 52. С. 79–85. 5. Cixin L. The Three-Body Problem. New York: Tom Doherty Associates, 2014. 416 p. 6.Шемшученко Ю.С. Правова політика. *Юридична енциклопедія в 6 т.* Т.5. URL: http://leksika.com.ua/13910519/legal/pravova_politika. 7.Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / за ред. О.В.Зайчука, Н.М.Онисьченко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. С.321.

References

1.Pravova politolohiia: problemy kontseptualizatsii ta instytutsionalizatsii: monohrafiia. Kyiv: In-t derzhavy i prava imeni V.M.Koretskoho NAN Ukrainy, 2019. S.5. [ukr]. 2.Bilous A. Polityko-pravovi systemy: svit i Ukraina: navch. posibn. Kyiv: Asotsiatsiia molodykh ukrainykykh politolohiv i politykiv, 1997. 200 s. [ukr]. 3.Polityko-pravova systema Ukrainy: kurs lektsii: navchalnyi posibnyk. / za zahal. red. V.M.Kyrychenka. Zaporizhzhia: ZNTU, 2016. 204 s. [ukr]. 4.Panchyshyn A.V. Derzhava ta politychna systema suspilstva: deiaki aspekty spivvidnoshennia. *Derzhava i pravo*. 2011. Vyp. № 52. S. 79–85. [ukr]. 5. Cixin L. The Three-Body Problem. New York: Tom Doherty Associates, 2014. 416 p. 6.Shemshuchenko Yu.S. Pravova polityka. *Yurydychna entsyklopediia v 6 t.* T.5. URL: http://leksika.com.ua/13910519/legal/pravova_politika. 7.Teoriia derzhavy i prava. Akademichnyi kurs: pidruchnyk / za red. O.V.Zaichuka, N.M.Onishchenko. Kyiv: Yurinkom Inter, 2006. S.321.

Yavir Vira. Politico-legal system: structure, components and functions

Introduction . For the first time, based on the study of the interaction of political and legal systems, the politico-legal system is structured, its structure, components and functions are identified. The politico-legal system is a methodological tool designed to facilitate the study and understanding of the interdependence of policy and law. The politico-legal system previously have been studied separately within two sciences - political science and jurisprudence. Both systems turned out to be separated on a theoretical level, although in practice they are interconnected.

Paying no attention to this interconnection at the scientific level has a negative impact on the quality and effectiveness of the regulation of public relations. The successful functioning of any state governed by the rule of law is impossible without a harmonious combination, coordinated

interaction of politics and law in the management of the state and society. Therefore, **the aim of the article** is to structure the politico-legal system and identify its components, to clarify the functions.

The study of such multilevel, hierarchical and interconnected phenomena, the connection between which has been ignored for a long time, requires the consideration of these objects as complex systems. With the help of this method the following definition of the politico-legal system is proposed in article. The politico-legal system is a complex supersystem in which political and legal systems interact. It is a multilevel, complex, interconnected set of interactions and interrelations of politico-legal institutions and legal means designed to regulate politico-legal relations, and politico-legal phenomena arising from this regulation, which ensures the stability and development of politico-legal sphere.

Conclusions. The study of the structure, components, functions of the politico-legal system makes it possible to understand its essence, which is manifested in the interaction of law and politics, the peculiarities of the impact on society, the relationship with the internal and external environment. Prospects for further research in this area are inexhaustible, since the theory of political and legal system is just beginning to get scientific shape within the interdisciplinary science - legal political science.

Key words: politico-legal system, law, politics, legal political science.

DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-496-505

УДК 340.114:321.6/.8

М.Д. ХОДАКІВСЬКИЙ,

кандидат політичних наук,

старший науковий співробітник*

ORCID: 0000-0002-6627-8991

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті висвітлюється розвиток правової політики України на сучасному етапі, який полягає у формуванні інституційного механізму здійснення правової політики в процесі європейської інтеграції України. Сама правова політика розглядається в її прикладному значенні як управлінський засіб та інструмент суспільного розвитку.

Ключові слова: правова політика, управління, європейська інтеграція.

Ходаковський М.Д. Формирование правовой политики Украины на современном этапе

В статье освещается развитие правовой политики Украины на современном этапе, которое заключается в формировании институционального механизма осуществления правовой политики в процессе европейской интеграции Украины. Сама правовая политика рассматривается в ее прикладном значении как управленческое средство и инструмент общественного развития.

Ключевые слова: правовая политика, управление, европейская интеграция.

Khodakivskiy Mykhailo. The formation of legal policy of Ukraine at the present stage

The article covers the development of legal policy of Ukraine at the present stage, which is the formation of an institutional mechanism for legal policy-making in the process of Ukrainian eurointegration. Legal policy itself is regarded in its applied meaning as a governance tool and an instrument of social development.

Key words: legal policy, governance, eurointegration.

***Khodakivskiy Mykhailo**, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

© М. Д. Ходаківський, 2021